

Kehitystehtävä

Lauri Linjama ja Satu Sinisalo

Ohjaaja: Miriam Attias (miriam.attias@communitymediation.fi)

SOVITTELU TYÖTAPANA KOULUSSA

Tausta ja tarve

Koulussamme, kuten varmasti monissa muissakin kouluissa, esiintyy toisinaan riitatilanteita, joissa koulun ulkopuoliset asiat siirtyvät koulupäivän aikana selvitettäväksi. Riitatilanteiden syitä ovat niin eri tietokone- tai konsolipelien pelaaminen kuin perheiden erilainen tapa noudattaa vakaumukseen liittyviä käytäntöjä: luokkakaveri on toiminut virtuaalimaailmassa epäreiluksi koetulla tavalla tai luokkakaverin perhe on kääntynyt toiseen uskoon, eikä tytär käytä enää huivia. Näitä kiistoja käydään koulupäivän aikana, ja opettajat joutuvat selvittämään niitä, jotta koulupäivä voisi jatkua normaalisti.

Kun riitojen taustalla on lisäksi mahdollisesti perheiden väliset, maailmankatsomukseen, etniseen taustaan tai kulttuuriin liittyvät seikat, muodostuu jako "meihin" ja "heihin" hyvinkin helposti. Tämä ajattelutapa on omiaan ruokkimaan stereotyyppisiä käsityksiä, jotka vahvistuessaan voivat johtaa polarisaatioon. Kun osapuolet ovat näkemyksellisesti ajautuneet riittävän kauas toisistaan, on yhteistyön tekeminen riidan sovittelussa vaikeaa. Jotta tämä voitaisiin välttää, tulee osapuolet saada varhaisessa vaiheessa keskustelemaan puolueettoman Sovittelijan kanssa, joka kuuntelee osapuolia ja pyrkii saamaan heidät löytämään yhteisesti ratkaisun ongelmaan.

Tässä esitetyt toimintatavat on esitetty kattavasti *Naapuruussovittelun käsikirjassa*.

Toimintatavan kehittäminen koulua varten

Haluamme kehittää toimintatapaa, jolla koulussa riidan osapuolet saataisiin kertomaan omat kokemuksensa riidasta ja riidan aiheuttamista ongelmista ja/tai tuntemuksista sekä neuvottelemaan yhdessä toimintatavoista, joilla oppimisrauha saataisiin taattua. Joissakin tapauksissa neuvottelu saattaa vaatia vanhempien kutsumista koululle.

Opettajat ovat tottuneita selvittämään erilaisia riitatilanteita. Toisinaan riidat kuitenkin jatkuvat ja pitkittyvät, jolloin niiden selvittäminen alkaa olla uuvuttavaa. Kouluissa on erilaisia käytäntöjä riitojen ja kannausten selvittelyyn, kuten KiVa-tiimit ja kasvatustieteen keskusteluihin erikoistuneet opettajat. Näihin voisi sopia lisänä Sovittelutiimi.

Sovittelutiimi voi koostua 1 - 2 opettajasta ja tarvittaessa kuraattorista. Sovittelutiimin toiminnassa korostuu riidan osapuolten tasapuolinen kuunteleminen, osapuolten avoin keskustelu sekä sovinnon työstämien ja löytäminen. Tavoitteena ei ensisijaisesti ole syyllisten löytäminen ja nimeäminen, vaan yhteisymmärryksen löytäminen. Olennaista on myös riidan osapuolten kokema osallisuus prosessissa: Kun osapuolet itse työstävät yhteisiä sääntöjä ja käytäntöjä, sitoutuminen niihin ja vastuu niiden noudattamisesta on vahvempaa.

Tärkeää olisi, että Sovittelijat kävisivät Naapuruussovitteluun liittyvän koulutuksen, jotta saataisiin tukeva pohja yhteisölliselle toimintatavalle. Koulutuksen käyneet voisivat lisäksi

opastaa oman toimintayksikkönsä henkilöstöä toimimaan ennaltaehkäisevästi tämän kaltaisissa riidoissa.

I TOIMINTAMALLI KOULUUN

1. Oppilas ottaa riidan puheeksi tai opettaja huomaa riidan.
2. Jos tavanomainen riidan selvittely ei riitä eikä tuo selvyyttä ja/tai jos riitely jatkuu edelleen, käydään Sovittelukeskustelu koulun Sovittelutiimin kanssa.
3. Molempia osapuolia kuunnellaan erikseen ja pyritään saamaan erilaiset näkökulmat esiin Kysymyspatteristoa käyttäen.
4. Yhteinen tapaaminen/Yhteiset tapaamiset, joissa sovitaan yhteisistä ratkaisuisista ja siitä, miten jatkossa käyttäydytään ja toimitaan, jotta vastaavilta tilanteilta voitaisiin välttyä.
5. Seurantatapaaminen, jolla varmistetaan, että osapuolet pitävät kiinni sopimistaan säännöistä.

KYSYMYSPATTERISTO KOULUUN

Sovittelukeskustelun tarkoituksena ei ole pelkästään selvittää, mitä on tapahtunut, vaan kartottaa myös osapuolten tunteita, ajatuksia, tarpeita, arvoja ja tapahtumien vaikutuksia.¹

Alla olevia kysymyksiä voi hyödyntää, laajempien ja/tai jatkuvien riitojen selvittelyssä. Kysymykset ovat käyttökelpoisia myös silloin, kun vanhempia pyydetään keskustelemaan koululle.

Kun riitaa/konfliktia aletaan purkaa yhden osapuolen kanssa

1. Mitä on tapahtunut?
2. Miten tämä tilanne vaikuttaa sinun (oppilas/isä/äiti) elämään?
3. Mitä ajattelet tilanteesta?
4. Miltä se tuntuu?
5. Mikä on sinulle tärkeää?
6. Mitä tarvitset/toivot?
7. Mitä voisit itse tehdä eri tavalla?

(Lähde: Naapuruussovittelun käsikirja. 2017. Muokattu.)

---

¹ Naapuruussovittelun käsikirja.

Jatkokehittelyä

II KOULUN ULKOPUOLINEN SOVITTELU

Koulussa opettajat voivat ratkaista ensisijaisesti vain kouluun liittyviä ristiriitatilanteita, mutta myös koulun ulkopuoliset asiat aiheuttavat riitaa, joka näkyy koulussa. Sellaisia vakavampia ristiriitatilanteita varten, jotka eivät koulun resurssein ole käsiteltävissä, voisi olla tarpeen esimerkiksi *Perhekeskuksen* yhteydessä toimiva perheasioiden sovittelija tai sen periaatteiden pohjalta toimiva vastaava taho. Myös *Ankkuri-tiimin* toiminta sopisi tähän yhteyteen hyvin.

Raumalla toimii Nortamon Perhekeskus, joka tarjoaa erilaisia lasten, nuorten ja perheiden palveluita. Tarkoituksena on tukea perheitä ennaltaehkäisevästi ja moniammatillisesti. THL linjaa Perhekeskusten toiminnaksi lapsille ja perheille suunnatut palvelut, jotka edistävät terveyttä, hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Lisäksi Perhekeskusten toimintaan kuuluvat varhaisen tuen ja hoidon palvelut.

Raumalla on käytössä myös valtakunnallinen Ankkuri-toimintamalli, jossa moniammatillinen ryhmä (edustajat poliisista, sosiaalitoimesta, terveydenhoidosta ja nuorisotoimesta) puuttuu alaikäisten lasten rikolliseen käyttäytymiseen. Toiminnan tarkoituksena on mm. estää syrjäytymistä ja tavoitteena mm. lisätä sisäistä turvallisuutta. Ankkuri-tiimin tiivis yhteistyö kaupungin eri toimijoiden, kuten koulujen kanssa mahdollistaa tiedonkulun ja varhaisen puuttumisen.

Perhekeskuksen ja Ankkuri-tiimin toimenkuvaan sopisi sovittelutoiminta, jonka tehtävänä olisi toimia naapurustossa ja/tai koulussa esiintyvien riitojen selvittelijänä ja sovittelijana. Kun kiista laajenee käsittämään enemmän kuin kouluaikana ja koulun puitteissa on mahdollista ratkaista, on koulun ulkopuolinen sovittelu paikallaan.

SOVITTELIJANA KOULUN ULKOPUOLINEN TOIMIJA

Sovittelun prosessi on samanlainen kuin koulussa toteutettava sovittelu. (Ks. *I Toimintamalli kouluun.*)

Koulussa ilmenevien riitojen taustalla voi olla perheiden väliset jännitteet, jotka puolestaan pohjaavat esimerkiksi arvoihin, uskomuksiin tai vakaumukseen liittyviin näkökulmaeroihin. Tällaisissa tilanteissa sovittelussa voisi hyödyntää seuraavia reflektioivia kysymyksiä.

KYSYMYSPATTERISTO² KOULUN ULKOPUOLISEEN SOVITTELUUN

1. Mikä sinulle on tärkeää?
2. Mikä henkilökohtainen elämäkokemus sinulla liittyy tähän asiaan?
3. Mikä sinulle on henkilökohtaisesti tärkeintä tähän asiaan liittyen?
4. Kun kohtaat asioita/tilanteita, jotka liittyvät tähän asiaan, mikä niissä hämmentää sinua tai aiheuttaa ristiriitaisia tunteita?
5. Mitä haluat ymmärtää paremmin?

---

² Kuinka keskustella vastakkainasettelua välttävällä tavalla tunnepitoisista konfliktierkistä aiheista -luentovideo. Muokattu.

Jatkokehittelynä voisi laatia verkostokartan, jossa näkyisi paikkakuntaakohtaisesti, millaisia toimijoita alueella on ja millainen yhteistyö näiden toimijoiden kesken olisi mahdollinen ja hedelmällinen.

Lähteet

Attias, Miriam: Kuinka keskustella vastakkainasettelua välttävällä tavalla tunnepitoisista konfliktiherkistä aiheista -luentovideo. 2018. Haettu 17.3.2019.

Attias, Miriam: et al.

<https://www.naapuruussovittelu.fi/naapuruussovittelu/naapuruussovittelun-kasikirja/>.

Oikeusministeriö 2017. (Haettu 17.3.2019)

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/55940_Ankkuritoiminta_Lounais-Suomessa.pdf?502914651fafd488 (Haettu 17.3.2019)

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus> (Haettu 17.3.2019)

<https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-nuoret-perheet/> (Haettu 17.3.2019)